

INFORMATOR MUZEUM W GRUDZIĄDZU

Rok II Nr 12(19)

Grudziądz

grudzień 1961 r.

Muzeum w Grudziądzu, ul. Wodna 3/5, jest otwarte we wtorki, środy i piątki w godz.: 10—18, w czwartki i soboty: 10—15, w niedziele i święta: 14—18. W poniedziałki i dni poświęcone Muzeum

jest zamknięte. We wtorki wstęp bezpłatny. W pozostałe dni opłata wynosi: 1 zł, ulgowa 0,50 zł oraz dla osób w grupach powyżej 10 — 0,25 zł.

WYSTAWY STAŁE

GALERIA WSPÓŁCZESNEGO MALARSTWA POMORSKIEGO

MALARSTWO POLSKIE PRZEŁOMU XIX I XX WIEKU

HISTORIA GRUDZIĄDZA W ZARYSIE

KULTURA MATERIALNA OKOLIC GRUDZIĄDZA

PRADZIEJE ZIEMI CHEŁMIŃSKIEJ

WYSTAWY CZASOWE I RUCHOME

MALARSTWO WSPÓŁCZESNE. Ekspozycja ze zbiorów własnych Muzeum, czynna od dnia 20 grudnia br. w lokalu kawiarni „Stylowa” w Grudziądzu przy ul. Mikołaja z Ryńska. Jest to objazdowy zestaw dzieł współczesnego malarstwa polskiego, ze szczególnym uwzględnieniem plastyki pomorskiej. Na wystawę składają się m. in. prace: Stanisława Borysowskiego, Stefana Wojciechowskiego, Zygmunta Kotlarczyka, Ireny Kuźdowicz, Brunona Gęstwickiego, Mariana Turwida.

WSPÓŁCZESNA GRAFIKA I RYSUNEK ARTYSTÓW POMORSKICH. Ekspozycja 15 prac ze zbiorów własnych Muzeum urządzona w Klubie Szpitala Wojskowego w Grudziądzu. Jest to wybór grafik i rysunków, wykonanych różnymi technikami, m. in. akwaforty, akwatinty, mezzotinty, drzeworyty, rysunki piórem i patykiem. Wśród wystawionych prac znajdują się m. in. grafiki i rysunki: Stanisława Borysowskiego, Edwarda Kuczyńskiego, Zenona Kubiaka, Teodora Nowaka, Bronisława Z. Nowickiego, Henryka Czamana.

KASZUBSKA SZTUKA LUDOWA. Wystawa zorganizowana ze zbiorów własnych Muzeum również w Klubie Szpitala Wojskowego w Grudziądzu. Na całość, obejmującą 32 eksponaty, składają się dwie części. Pierwszą z nich to ludowa ceramika kaszubska, pochodząca z ok. 1912 r. z pracowni znanego garncarza Necla z Chmielna. Część druga natomiast to wyroby z korzeni sosny (misy, talerze, salaterki, koszyki), wykonane ok. 1918 r. w pracowni artysty ludowego — Izzydora Gulgowskiego we Wdzydzach.

MODA NA MUZEA (czyli: muzea są potrzebne)

MOTTO: „Zachowywać od zatracenia pamiątki narodowe, podawać je wiekom potomnym, było zawsze i u wszystkich ludów powinnością świętą i tkliwą...”
(Dietrich: „Monumenta Regum Poloniae Cracoviensia”)

Niejednokrotnie już podkreślano na łamach „Spojrzeń”, że muzealnictwo w województwie bydgoskim, mimo wielu niezaprzeczalnych osiągnięć, ma jeszcze poważne braki i zaniedbania w zakresie ilości instytucji muzealnych i ich rozmieszczenia na mapie kulturalnej Pomorza. Wzrastającemu zapotrzebowaniu społecznemu nie są w stanie sprostać, działające od dawna, państwowe muzea: w Toruniu, Grudziądzu, Bydgoszczy i Włocławku.

Zagadnienia tego nie rozwiążą także planowane dotychczas zamierzenia, które przewidują: utworzenie do 1963 r. w zamku golubskim muzeum regionalnego lub filii takiego muzeum; w radzyńskim zamku ma powstać muzeum — lapidarium, obrazujące dzieje zamku z ewentualnym uwzględnieniem, jako tła tej ekspozycji, ówczesnego budownictwa obronnego; w Kruszwicy powstanie muzeum, które ukaże historyczny rozwój produkcji szkła; izbę pamiątek po Wicku Rogali i Hieronimie Derdowskim zaplanowano we Wielu; ostatnio ponownie powołano do życia, jako ekspozycję pamiątkową, Ośrodek Kultu Chopina w Szafarni; Grabówno (koło Miasteczka w pow. wyrzyńskim) otrzyma — dla uczczenia walki z germanizacją Pomorza — stałą wystawę poświęconą Wojciechowi Drzymale.

Przytoczony wykaz, przy uwzględnieniu niewątpliwej atrakcyjności i celowości planowanych przedsięwzięć, w niczym nie zmienia aktualnej sytuacji na odcinku pilnej nadal konieczności utworzenia nowych muzeów. Chodzi bowiem o to, aby mogły one m. in. lepiej zobrazować dzieje wielu regionów naszego województwa, które są dotąd w niedostatecznej mierze opracowane i eksponowane. Dotyczy to np. Ziemi Dobrzyńskiej, Zie-

mi Michałowskiej, regionu południowych Kaszub, całości Pałuk i Krajny.

W sukurs tym postulatом przyszła pomoc i oddolna inicjatywa terenowych władz, instancji partyjnych, działaczy kultury, społecznych opiekunów zabytków i wielu nauczycieli. Skutkiem tego możemy odnotować w naszym województwie powszechne i samorzutne zjawisko tworzenia muzeów w różnych miejscowościach.

Ostatnio, 12 bm. otwarto muzeum w Mogilnie; siedzibą jego jest jedna sala, użyczona przez tamtejsze Technikum. Znalazła w niej „prztyłek” wystawa archeologiczna ukazująca pradzieje powiatu mogileńskiego, którego poważną część, ze względów historycznych, należy zaliczyć do Wielkopolski. Scenariusz tej wystawy opracował dr Wisłański z poznańskiego Instytutu Historii Kultury Materialnej. Czuwał on też nad montowaniem całości ekspozycji, której „duszą” byli: kierownik Wydziału Kultury i przewodniczący Prezydium PRN w Mogilnie.

Inicjatywie i ofiarności nauczyciela Zenona Kopecia i archiwisty Tadeusza Kaliskiego zawdzięcza Inowrocław (Kujawy zachodnie) utworzenie w 1959 r. muzeum regionalnego im. Jana Kasprówicza. Korzysta ono z części pomieszczeń inowrocławskiego teatru, specjalizując się w następujących działach: historii miasta i regionu (z uwzględnieniem zagadnień gospodarczych i społeczno-politycznych), biograficzno-pamiętnikarskim (gromadzi pamiątki po wielkich synach Inowrocławia i Kujaw zachodnich z dziedziny literatury — Gustaw Zieliński, Jan Kasprówic, Stanisław Przybyszewski; z dziedziny nauki — Jan z Ludziska, Henryk Franciszek Hoyer; z dziedziny sztuki — Kazimierz Grus) oraz numiz-

matycznym. Muzeum to, z udziałem redakcji „Gazety Kujawskiej”, podjęło szeroką akcję społeczną pn. „Szukamy eksponatów dla Muzeum Jana Kaspro-wicza”, która spotkała się z dużym od-dźwiękiem i poparciem społeczeństwa, w postaci przekazania wielu darów i de-pozytów. W Szymbrzu otwarto również izbę pamiątek po Kaspro-wiczu.

Obecne muzeum w Chojnicach jest w zasadzie reaktywowanym muzeum z okresu międzywojennego. Twórcą i or-ganizatorem przedwojennego i obecnego muzeum jest Julian Rydzkowski — wiel-ki entuzjasta i miłośnik historii i za-bytków Chojnic oraz południowych Ka-szub. Zdecydowana większość zbiorów muzeum jest depozytem jego kierownika, który zamierza również przekazać mu-zeum swoją dużą bibliotekę, godną za-źdrości niejednego badacza. Profil tego muzeum nie jest jeszcze skryształizowa-ny; obejmuje ono stałą ekspozycję po-swięconą historii Chojnic ze szczególnym podkreśleniem historii najnowszej (cza-sy zaborów, okres międzywojenny, oku-pacja hitlerowska; wystawiono tu ekspo-naty charakteryzujące folklor kaszubski, rzemiosło artystyczne i ludowe. Muzeum prowadzi poza tym akcję wystaw cza-sowych. Wysuwając potrzebę bardziej konkretnego ukształtowania programu chojnickiego muzeum, trzeba równocze-snie widzieć jego wyjątkowo trudne wa-runki lokalowe. Mieści się ono w trzech salach na poddaszu w gmachu Prezy-dium MRN. Po przeprowadzeniu prac konserwatorsko-adaptacyjnych przy „Bramie człuchowskiej” należałoby zlokaliz-ować muzeum właśnie w tym obiekcie. Brama ta, jako zabytek, jest zapewne bardziej predysponowana na cele muze-alne niż na projektowaną w niej kawiarnię.

W zaadaptowanej przez Wojewódz-kiego Konserwatora Zabytków baszcie miejskiej w Żninie mieści się „Muzeum Pałuckie”. Dokumentację techniczną tej prac wykonał społecznie (tj. gratisowo !), pochodzący ze Żnina, mgr arch. Zygmunt Schmidt, pracownik naukowy Politech-niki Gdańskiej. Przekazał on także mu-zeum wykonaną przez siebie makietę XV-wiecznego Żnina. Zaslugę powstania muzeum trzeba przypisać bardzo aktyw-nym działaczom żnińskiego oddziału

PTTK oraz pomocy pracowników nauko-wych Muzeum Etnograficznego w Toru-niu; zresztą placówka ta prowadzona jest, jak dotąd, społecznie. Obecnie jest eksponowany dział etnograficzny (po-swięcony Pałukom), a w przygotowaniu znajduje się drugi dział: historii miasta i regionu.

W Ciechocinku, w ramach obchodów 125-lecia uzdrowiska, uruchomiono — przy pomocy Muzeum Ziemi w Warsza-wie — stałą wystawę pt. „Stanisław Staz-szic jako geolog i jego epoka”. Wystaw-a ta (eksponowana przedtem w Pań-stwowym Muzeum w Grudziądzu), zgo-dnie z intencją miejscowych działaczy kulturalnych, ma być załącznikiem przyszłe-go muzeum.

Powiat rypiński znany jest w całym kraju z prowadzonych tam wykopalisk archeologicznych. Prezydium PRN w Ry-pinie nie tylko w poważnym stopniu partycypuje w kosztach prac wykopa-liskowych, ale ostatnio wyszło też z koncepcją utworzenia regionalnego muzeum Ziemi Dobrzyńskiej. Prezydium zabez-piecza także odpowiednie pomieszczenia na cele muzealne. Pierwszy krok w tym kierunku już uczyniono, przyznając dla ekipy archeologicznej, kierowanej przez mgra Jana Grześkowiaka, potrzebne po-mieszczenie na pracownię, magazyn i la-boratorium. Wynikiem tego jest już moż-liwość zabezpieczenia na miejscu zabytk-ów archeologicznych, ich opracowanie i dokonanie zabiegów konserwatorskich. Tego rodzaju stosunek władz powiato-wych wynika m. in. z aktywnej dzia-łalności społecznego opiekuna zabytków — Romana Piotrowskiego, który jako były nauczyciel pełni obecnie funkcję kierownika Powiatowej Biblioteki Pow-szechniej.

Z propozycją powołania w „Bramie Chełmińskiej” muzeum w Brodnicy, wy-stępują miejscowi działacze, ze społecz-nym opiekunem zabytków — Bronisła-wem Meńnickim oraz Prezydium PRN na czele. Projekt zakłada powołanie do ży-cia działu historii miasta i Ziemi Micha-łowskiej. Realizacja jego natrafia jednak na trudności, ponieważ nie wykorzystano przyznanych w 1963 r. przez Wojewódz-kiego Konserwatora Zabytków środków finansowych na prace adaptacyjno-kon-serwatorskie. Należy przypuszczać, iż

SIEĆ MUZEÓW W WOJEWÓDZTWIE BYDGOSKIM

- państwowe muzea, które działają już od dawna (Bydgoszcz, Grudziądz, Toruń i Włocławek);
- ▲ planowane przez państwo nowe muzea (Golub-Dobrzyń, Radzyń, Kruszwica, Wiele, Szafarnia, Grabówno);
- ▼ nowe muzea, powstałe z inicjatywy społecznej (Mogilno, Inowrocław, Szymborze, Chojnice, Żnin, Ciechocinek);
- ◐ społeczne inicjatywy zmierzające do utworzenia nowych muzeów (Rypin, Brodnica, Chełmno, Bydgoszcz).

projekt ten zostanie jeszcze zrealizowany w bieżącym lub na początku przyszłego roku.

Chelmno znajduje się o tyle w dobrej sytuacji, że posiada już zaczątek przyszłego muzeum archeologicznego Ziemi Chełmińskiej, którym może być obecna zmagazynowana wystawa archeologiczna, umiejscowiona w sali radzieckiej zabytkowego ratusza. Obejmuje ona luźne znaleziska archeologiczne z całego powiatu. Ponadto eksponowany jest plan Chelmu z XVII wieku. Prace wykopaliskowe i sondażowe w powiecie chełmińskim są już prowadzone od kilku lat (Boluminek, Kałdus). Pożyteczną działalnością legitymuje się także prezes oddziału Polskiego Towarzystwa Archeologicznego w Chelmie — Jerzy Michalski. Siedzibą przyszłego muzeum ma być najpierw „Baszta Dominikanska”, a w dalszej perspektywie — gmach ratusza.

W Bydgoszczy również, jak ogólnie wiadomo, projektuje się utworzenie nowego, wielodziałowego muzeum. Jednakże jego profil i szczegółowy program wymagać będzie jeszcze poważnych studiów, czego zresztą dowodzą publikowane na ten temat w „Spojrzeniach” niektóre wypowiedzi. Powinno nam bowiem zależeć na tym, aby nowe muzeum w Bydgoszczy nie tylko załatwiło jakieś doraźne i bliskie cele, ale aby też tworzone ono było na naukowych podstawach, tj. z dużą możliwością rozwoju oraz odegrania właściwej roli i znaczenia w muzealnictwie pomorskim, a nawet ogólnopolskim.

Dokonany powyżej przegląd planowanych zamierzeń i społecznych inicjatyw dowodzi, że dzięki tym ostatnim niewiele już czasu dzieli nas od chwili stworzenia w województwie bydgoskim racjonalnej sieci muzeów. Na razie tylko Krajna (pow Sepólno) — jako jedyny region na naszych ziemiach — nie posiada i, jak dotąd, nie planuje podjęcia żadnych kroków celem właściwego reprezentowania tych ziem w muzealnictwie pomorskim.

Rekapitulując można powiedzieć, że zapanowała u nas dobra, bardzo sen-

sowna i pożyteczna moda na muzea. Jest ona wynikiem dokonanych przemian społeczno-politycznych, dzięki którym — jak nigdy dotąd — możliwy jest aktywny udział szerokich rzesz we współrzędzeniu krajem, województwem, powiatem lub danym miastem. Oczywiście to wszystko stworzyło wyjątkowe warunki dla rozwoju inicjatyw społecznych także w dziedzinie muzealnictwa.

Można się sprzeczać lub dyskutować na temat, czy wszystkie z wymienionych i zrealizowanych inicjatyw zasługują na miano „muzeum”, placówki muzealnej, czy tylko wystawy. Ale wydaje mi się, że ten problem nie jest tutaj najistotniejszy. Pamiętajmy bowiem, iż największe muzea w Europie i w Polsce rozpoczynały swoją działalność od nader skromnych warunków lokalowych oraz często przy ich tworzeniu i dalszym rozwoju popełniano wiele dyletanckich błędów. Nie bójmy się zatem błędów lub niedociągnięć, które na ogół zawsze towarzyszą konkretnemu działaniu czy twórczości. Istniejące państwowe muzea winny mieć możliwości wychodzenia na przeciw tym społecznym inicjatywom i udzielania im wszechstronnej pomocy. Jest też chyba zrozumiałe, iż powstające małe muzea regionalne nie będą mogły prowadzić samodzielnych prac naukowo-badawczych. Niemniej stać je będzie na wypełnienie poważnych i pilnych zadań społeczno-oświatowych.

Pod adresem natomiast Ministerstwa Kultury i Sztuki należy postulować, aby wydało odpowiednie przepisy, dopuszczające — poprzez inicjatywy społeczne — tworzenie takich muzeów i regulujące ich zakres działania. A więc inicjatywy te nie powinny być realizowane wbrew określonym przepisom, zasługują bowiem na prawne usankcjonowanie i stworzenie prawnej podstawy dla ich działania.

Zbigniew Czernski

Z NASZEGO MUZEUM

W listopadzie br. rozpoczął się, zorganizowany przez Muzeum w Grudziądzu, cykl odczytów pt. „Światowe Centra Sztuki Współczesnej”. Na inauguracyjnym wieczorze wystąpiła mgr Alina Trojan (z Instytutu Sztuki PAN w Warszawie) z prelekcją o sztuce Meksyku. Odczyt, bogato ilustrowany przezroczeniami (w większości barwnymi), a poświęcony zarówno sztuce meksykańskiej okresu prekolumbijskiego jak i współczesnej, bardzo zbliżył słuchaczom interesującą egzotykę sztuki tego kraju.

Streszczenie omawianego wykładu zamieścimy w następnym numerze naszego „Informatora”.

W związku z wyjazdem z Grudziądza mgr Kryśliny Walskiej-Andersz stanowisko archeologa w naszym Muzeum objął mgr Marian Tuszyński. Z wykształcenia prawnik i archeolog, zajmuje się od 1948 r. wyłącznie pracami archeologicznymi (w muzeach i na różnych stanowiskach wykopaliskowych w całej Polsce). Legitymuje się nie tylko długoletnim stażem pracy lecz ma także na swoim koncie niemałe osiągnięcia naukowe. W grudziądzkim Muzeum mgr Marian Tuszyński objął prowadzenie działu archeologii w stopniu naukowym adiunkta.

(bos)

NOWINKI MUZEALNE

ZE ŚWIATA

WYSTAWA POLSKA W PEKINIE. Na terenie Pałacu Zimowego w Pekinie otwarta została wystawa pn. „Polski ruch rewolucyjny w sztuce”. Obejmuje ona 134 eksponaty z zakresu malarstwa, grafiki i rzeźby. Ekspozycję zorganizowało Muzeum Polskiego Ruchu Rewolucyjnego w Warszawie.

WYSTAWA GETTA WARSZAWSKIEGO W PARYŻU. W oparciu o materiały dostarczone przez Polskę urządzono w Paryżu, siedzibie centrum dokumentacji żydowskiej, wystawę getta warszawskiego. Obrazuje ona bohaterstwo Żydów polskich wobec bestialstw hitlerowskiego okupanta.

„MAZOWSZE” FUNDUJE MUZEUM. Zespół Pieśni i Tańca „Mazowsze” z inicjatywy Muzeum Polskiego w Chicago koncertował w wielkiej sali teatru, przeznaczając cały dochód z imprezy na fundusz budowy nowego gmachu Muzeum Polskiego w Chicago.

POLSKA KSIĄŻKA NAUKOWA W BUDAPESZCIE. Ośrodek Kultury Pol-

skiej oraz wydawnictwo Akademii Nauk Węgierskiej Republiki Ludowej zorganizowali w Budapeszcie wystawę polskiej książki naukowej. Zgromadzono na niej najlepsze pozycje z dorobku edytorskiego PWN, wrocławskiego „Ossolineum” oraz Książki i Wiedzy — dzieła z dziedziny filozofii, polityki, psychologii, pedagogiki, matematyki, chemii, biologii i inne.

SUKCES TORUNSKIEJ PLASTYCZKI. Bożena Rychlik-Jankowska, absolwentka Zakładu Grafiki Wydziału Sztuk Pięknych UMK w Toruniu, przebywająca obecnie w Olsztynie, zdobyła I nagrodę na międzynarodowym konkursie na plakat „Fraternita mondiale” w Mediolanie. Nagroda wynosi 200 000 lirów.

WYSTAWA POSWIĘCONA STEFANOWI ZWEIGOWI. W Salzburgu, gdzie przez 15 lat zamieszkiwał Stefan Zweig, otwarto wystawę poświęconą jego twórczości. Wystawa ukazuje wydania książek Zweiga z różnych krajów i okresów, rękopisy i fotografie pisarza.

Z KRAJU

POLSKIE DZIEŁO PLASTYCZNE W XV-LECIE PRL. W salach Muzeum Narodowego w Warszawie otwarto dwie wielkie wystawy z cyklu „Polskie dzieło plastyczne w XV-lecie PRL” — wystawę malarstwa oraz wystawę rzeźby. Jednocześnie otwarto wystawę indywidualną malarstwa i rzeźby seniora polskiej plastyki Xawerego Dunikowskiego. Wystawa malarstwa obejmuje 940 prac 800 autorów, reprezentujących wszystkie kierunki, postawy i style współczesnego malarstwa polskiego. Wystawa rzeźby składa się z 400 prac 150 autorów.

WYSTAWA GRAFIKI I RYSUNKU. W warszawskiej „Zachęcie” udostępniono Ogólnopolską Wystawę Grafiki Artystycznej i Rysunku, również z cyklu „Polskie Dzieło Plastyczne w XV-lecie PRL”. Ekspozycja gromadzi 636 prac, w tym 158 rysunków i 478 prac wykonanych w technikach graficznych. Reprezentuje ona wszystkie środowiska twórcze całego kraju.

MALARSTWO CZESŁAWA RZEPIN-SKIEGO. W salach wystawowych Pałacu Sztuki w Krakowie uruchomiono wystawę malarstwa Czesława Rzepińskiego, której organizatorami są: ZPAP, CBWA

i Towarzystwo Przyjaciół Sztuk Pięknych.

II WYSTAWA POLSKIEGO MALARSTWA I GRAFIKI WSPÓŁCZESNEJ W CZĘSTOCHOWIE. W Muzeum Regionalnym w Częstochowie (Pawilon I, Park im. St. Staszica) otwarto wielką wystawę malarstwa polskiego i grafiki współczesnej. Jest to już II wystawa z tego cyklu, urządzona w Muzeum Regionalnym w Częstochowie.

„POSTĘP TECHNICZNY W POLSCE OKRESU OŚWIECENIA”. W ramach obchodów 1000-lecia Państwa Polskiego Muzeum Techniki NOT w W-wie podjęło inicjatywę pokazania dzieł polskiej techniki drogą corocznych wystaw obrazujących określone okresy historyczne lub szczególnie ważne problemy. Pierwsza z tego rodzaju wystaw — „Postęp techniczny w Polsce okresu Oświecenia” — została uruchomiona w Wojewódzkim Domu Kultury w Kielcach.

MUZEUM PIENIŃSKIE W KROSCIENKU. Staraniem Parku Narodowego otwarto w Kościenku muzeum terenowe, w którym umieszczono szereg eksponatów obrazujących bogactwo pienińskich terenów.

Z POMORZA

WYSTAWA MALARSTWA JANA WODYŃSKIEGO. W Pomorskim Domu Sztuki w Bydgoszczy udostępniono wystawę malarstwa Jana Wodyńskiego, prof. Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie i w-przewodniczącego Rady Artystycznej Zarządu Głównego ZPAP.

DOROBK ARTYSTYCZNY JERZEGO GNATOWSKIEGO. Z inicjatywy Towarzystwa Przyjaciół Sztuki i ZPAP w Bydgoszczy otwarto trzecią z kolei wystawę indywidualną Jerzego Gnatowskiego, absolwenta Wydziału Sztuk Pięknych UMK w Toruniu, wykładowcy Liceum Sztuk Plastycznych w Bydgoszczy.

WYSTAWY PLASTYCZNE W SALI ZEBRANIOWEJ PZWANN W TORUNIU. W PZWANN w Toruniu zorganizowano

w listopadzie br. dwie wystawy plastyczne: V wystawę plastyczną, obejmującą dzieła pracowników PZWANN — J. Brzuszkiewicza, B. Frąckowskiego, M. Jonasz, J. Wyrzykowskiego, J. Lewandowskiego, L. Malinowskiego; VI wystawę plastyczną, na którą złożyły się prace art. malarza Heleny Gilas.

„OSWIĘCIM — BRZEZINKA”. W Muzeum w Koszalinie otwarta została wystawa prac artystycznych Jerzego Adama Brandhubera, związanych z przeżyciami obozowymi artysty. Ekspozycja, na której otwarciu przybył też autor prac, została zorganizowana przy współudziale Państwowego Muzeum w Oświęcimiu, Muzeum w Koszalinie i ZBoWiD-u.

WOJSKO POLSKIE W CZASACH OŚWIECENIA. W Muzeum w Elblągu uruchomiono wystawę pod nazwą „Wojsko polskie w czasach Oświecenia”. Liczne militaria urozmaicono dokumentacją ikonograficzną.

MOWIĄ WIEKI NA WYSTAWIE W MOGILNIE. W Mogilnie otwarta została

wystawa obrazująca rozwój osadnictwa na terenie tego powiatu od czasów najdawniejszych. Ekspozycja pochodzi z badań archeologicznych na tym obszarze. Wystawa jest zaczątkiem przyszłego muzeum regionalnego.

(BOS)

WYDAWNICTWA NADEŚLANE

Ciesielski Zygmunt — Białostocka „słoma”; składanka-katalog; Białystok b. r. (dar Oddziału PTL w Białymstoku).

Dzieci głuche malują; katalog; Kraków 1960/61 (dar Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie).

Janina Kraupe; katalog wystawy; Kraków 1961 (dar Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie).

Leon Płoszay — wystawa drzeworytów; katalog; Bydgoszcz 1960 (dar Oddziału CBWA w Bydgoszczy).

Malarstwo warszawskie XIX wieku; katalog; Nowa Huta 1961 (dar Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie).

Pierwsza wystawa prac artystów-plastyków Nowej Huty; katalog 1961 (dar Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie).

XVII Wystawa Ogólnopolskiej Grupy Artystów Plastyków „Zachęta”; katalog; Kraków 1961 (dar Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie).

Szczepan Skorupka; katalog wystawy; Kraków 1961 (dar Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie).

Wystawa Jubileuszowa 50-lecia ZPAP Okręgu Krakowskiego; katalog, Kraków 1961 (dar Towarzystwa Przyjaciół Sztuk Pięknych w Krakowie).

Wystawa — Malarstwo, Rysunek, Ceramika; katalog; Bydgoszcz 1961 (dar Oddziału CBWA w Bydgoszczy).

Wydawca: Muzeum w Grudziądzu, ul. Wodna 3/5, tel. 31-39.
Redaguje Kolegium. Nakład 500 egzemplarzy.
